

## DOSSIER ZEVENSPRONG VOOR NATUUR IN VLAANDEREN

### **Inleiding: Rampzalige staat van de biodiversiteit.**

Biodiversiteitsverlies is zo mogelijk nog urgenter dan de klimaatcrisis. De nuchtere vaststelling is dat natuur en bos aan een rotvaart vernietigd worden. Elk jaar verdwijnt er wereldwijd een oppervlakte bos zo groot als 5 x België. Als we doorgaan aan dit tempo dan daalt de mensvrije ruimte tegen 2050 tot 10% van het aardoppervlakte (nu is dit nog 25%). Het gevolg is een massaal verlies aan biodiversiteit wereldwijd: in 40 jaar tijd verdween 60% van de wereldwijde populaties wilde dieren.

In haar meest recente rapport schetst het Intergovernmental Panel for Biodiversity and Ecosystem Services, of IPBES, een beeld van het voorbije biodiversiteitsverlies maar ook over de vooruitzichten voor natuur en voor de mensheid: er is een zesde extinctiegolf aan de gang, en die heeft ernstige gevolgen voor ons welzijn en welvaart. Het rapport wijst nogmaals op onze afhankelijkheid van goed functionerende ecosystemen: de zuivere lucht die we inademen, bestuiving door wilde insecten, proper water, voedselrijke bodems, geneesmiddelen, een stabiel klimaat en onze gezondheid en welzijn. We hebben er dus alle belang bij dat we die ecosystemen in stand houden. En daarvoor is ook behoud van de biologische diversiteit noodzakelijk. Het verlies van één soort lijkt misschien niet erg, maar elk verlies verzwakt de systemen die ons allen ten goede komen.

Wereldwijd zijn meer dan 2 miljard mensen afhankelijk van hout voor hun energievoorziening, bijna 4 miljard steunen op natuurlijke geneesmiddelen en ongeveer drie kwart van onze voeding is afhankelijk van natuurlijke bestuiving door insecten. Niet alleen de natuur is in nood, ook de mensheid is dat. Sociale en ecologische veranderingen zijn volgens het rapport veel meer met mekaar verbonden dan tot nu toe gedacht. De negatieve effecten op de natuur vertalen zich in fundamentele veranderingen in het welzijn van mensen. Voor een groeiend deel van de wereldbevolking is deze ecologische vernietiging verbonden met sociale achteruitgang.

### Vlaanderen

Ook al is Vlaanderen klein, ook wij hebben onze verantwoordelijkheid inzake het behoud van de biodiversiteit. Onze impact op de wereldwijde biodiversiteit reikt ook veel verder dan enkel Vlaanderen: geïmporteerde soja uit Brazilië voor veevoerders, cacao uit de Ivoorkust voor chocoladeproducten, hout en papier uit Rusland. WWF publiceerde onlangs nog een rapport waaruit bleek dat België een oppervlakte van 3x België (10,4 miljoen ha) nodig voor de productie van 7 import-basisproducten (soja, cacao, rundsvlees en leder, palmolie, koffie, rubber, hout en papier). Maar Vlaanderen zelf is natuurlijk ook arm aan natuur. Slechts 15% van de totale oppervlakte is natuur (Van Steertegem, 2009). Dat is drie keer minder dan het Europese gemiddelde, 45 % (Corine, 2006). Niet alleen is er weinig natuur in Vlaanderen, door de hoge bevolkingsdichtheid is de druk op natuur erg hoog. Het Natuurrapport 2014 toont aan dat ook in Vlaanderen het verlies aan biodiversiteit een reële impact heeft op onze welvaart en ons welzijn (Stevens et al. 2014). In het NARA-s rapport van 2018 wordt dit herhaald. Natuur levert gratis diensten: zuivere lucht, proper water, gezonde voeding, het zijn stuk voor stuk gratis diensten die de natuur ons biedt. Gezonde en goed functionerende ecosystemen zijn daarom cruciaal. Zeventien van de achttien onderzochte ecosysteemdiensten in Vlaanderen zijn overbevroegd. De natuurlijke hulpbronnen die aan de basis van die ecosysteemdiensten liggen, nemen af in omvang of in kwaliteit. Als we toekomstige generaties voldoende mogelijkheden willen gunnen, moeten we duurzamer met onze hulpbronnen omgaan.

Maar er is nog hoop: het massale biodiversiteitsverlies is nog te stoppen. Maar net als bij de klimaatverandering vergt dit ingrijpende maatregelen. Willen we onze welvaart en ons welzijn behouden, dan zullen we dus veel meer moeten investeren in onze natuur.

### **Belang van biodiversiteit voor Vlaanderen**

#### **1. Onze biodiversiteit herstellen en versterken**

Verstedelijkingsdruk en intensieve landbouw zorgen er voor dat de bestaande natuur op de rand van de afgrond staat. Ruim 400 dier- en plantensoorten hebben het moeilijk in onze regio.

Natuurgebieden zitten ingesloten in een zee van beton. Elke dag wordt er in Vlaanderen zo'n 7 ha open ruimte of 10 voetbalvelden volgebouwd. In Vlaanderen is de oppervlakte wegen ondertussen groter dan de oppervlakte tuinen. De trieste balans daarvan: 5 miljoen dieren sneuvelen jaarlijks in het verkeer. Zij vinden geen veilige routes om zich te bewegen tussen de kleine snippers natuurgebieden. Door de natuurgebieden groter te maken en natuurgebieden met mekaar te verbinden via 'groene snelwegen' kunnen we de druk op de natuur verminderen.

#### **2. Natuur houdt gezond en gelukkig**

Een gezonde leefomgeving staat hoog op de maatschappelijke en politieke agenda. Meer natuur zorgt voor een leefomgeving waar mensen zich kunnen ontspannen en recreëren. Daarnaast kan doordacht aangelegde groene infrastructuur, zoals parken en waterpartijen, hittestress milderend in steden en kunnen fijn stof en andere luchtvervuilende stoffen door de vegetatie beperkt uit de lucht afgevangen worden. De kwaliteit van ons samenleven heeft een zeer grote invloed op ons welzijn. We kunnen met meer natuur die kwaliteit verhogen door een aantrekkelijke woon- en werkomgeving te realiseren en de sociale samenhang in onze maatschappij te verbeteren.

#### **3. Natuur houdt onze huizen droog en brengt verkoeling**

Intense zomeronweders, nattere winters, lange droogteperiodes in de zomer, frequentere hittegolven,... De effecten van de klimaatverandering zijn nu al duidelijk in Vlaanderen. Investeren in meer natuur kan de schade door wateroverlast beperken, het risico op verdroging verkleinen en zelfs de concentratie aan broeikasgassen in de atmosfeer verminderen. Door overstromingsgebieden aan te leggen en riviervalleien te herstellen, beschermen we steden en gemeenten voor wateroverlast en creëren we tegelijkertijd nieuwe moerasnatuur.

#### **4. Natuur levert gratis diensten en biedt voedselzekerheid**

Voedselvoorziening blijft de belangrijkste opdracht voor onze landbouw. Maar onze landbouwers kunnen, in landbouwgebied, een belangrijke rol spelen in het zorg dragen voor natuur en landschap. Een duurzaam bodemgebruik is een basisvereiste, net als duurzame productie- en consumptiekeuzes. Herstel van de variëteit aan soorten, ecosystemen en landschappen is dus niet alleen van belang voor een rijkere natuur. Het is ook de basis voor ons welzijn en onze welvaart. Investeren in meer natuur is dus investeren in onze toekomst.

## Groen Natuuractieplan: de zevensprong

### 1. Bescherm de natuur: de boskaart en de betonstop

**Ons engagement:** bestaande natuur en bos verdienen de hoogste bescherming. We gaan voor een boskaart die kwetsbare bossen beschermt, en voeren de betonstop versneld in. Tegelijkertijd sluiten we de achterpoortjes voor sluipende inname van de open ruimte.

- Tegen 2025 beschermen we minstens de helft van de onbebouwde gronden binnen woon(uitbreidings)gebied tegen verdere betonnering. In 2020 hebben we dit al afgerond voor overstromingsgebieden, slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden en zonevreemde ecologisch waardevolle bossen.
- In 2035 zal er voor elke vierkante meter verharding die er bijkomt elders één verdwijnen. Vanaf 2040 zorgen we ervoor dat elke dag 2ha beton verdwijnt ten voordele van open ruimte.
- We stoppen met bouwen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied.
- We maken eindelijk werk van de effectieve uitvoering van de afgesproken taakstellingen in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen: extra 38.000 ha natuurgebied en 10.000 ha bosgebied - om zo te komen tot een samenhangend Vlaams Ecologisch Netwerk van 125.000 ha - evenals de 150.000 ha natuurverwevingsgebied. En bieden op die manier rechtszekerheid voor alle open ruimte spelers
- Bestaande natuur en bos verdienen de hoogste bescherming. Als de natuur in een gebied aangetast of vernietigd wordt, dan wordt dat verlies in de buurt ruim gecompenseerd. Of het nu gaat over beschermde natuur of niet-beschermde natuur. Zo zorgen we ervoor dat natuur- en bosareaal in jouw buurt zeker niet daalt.
- Er is veel te veel sluipende vernietiging van niet beschermde natuur. Proactieve handhaving wordt opnieuw een prioriteit.

### 2. Een Nationaal Park in elke provincie

Wie kijkt naar de uitdagingen die voor ons staan en waarbij meer natuur ons kan helpen komt tot de conclusie dat we natuur stilaan op een andere manier moeten gaan benaderen. We kunnen enorm veel maatschappelijke winst boeken door de kracht van de natuur voor ons te laten werken. Maar daarvoor is het ongetwijfeld nodig om de stap te zetten van sterk versnipperde en kleine natuur naar grote robuuste natuurgebieden, in nationale parken, met een beschermde status. Die zijn veel beter bestand tegen de milieudruk van buitenaf. Natuurlijke processen kunnen er veel meer hun gang gaan en dus is minder beheer nodig. Ze zijn in staat iconische grote diersoorten terug ruimte en kansen te bieden.

Voor Groen blijft de lokale natuur belangrijk. Ze staat dicht bij de mensen, zorgt voor verbondenheid en betrokkenheid en voor mogelijkheid tot beleving en verwondering. Maar we hebben ook nood aan echt grotere gebieden door kleinere natuurkernen uit te breiden en/of te verbinden. Door hun omvang is er ook voldoende ruimte om de nood aan topnatuur te combineren met menselijke recreatie en beleving. En dat is nodig. 80% van de Vlamingen wil grote aaneengesloten natuurgebieden in Vlaanderen.

Maar voor ons is het duidelijk dat een nationaal park aan een aantal criteria moet voldoen. Een nationaal park betreft een omgrensd en samenhangend gebied, met over de hele oppervlakte een uitgesproken en onderscheidende landschapskwaliteit, herkenbaar, toegankelijk en beleefbaar voor het grote publiek. Een Nationaal Park omvat een aaneengesloten gebied van minimum 5.000 ha aan groene bestemming natuur-, reservaat-, park-, buffer- of bosgebied. De intrinsieke natuurwaarden van een Nationaal Park zijn van uitzonderlijk en internationaal belang. De inrichting en het beheer van een Nationaal Park gebeuren prioritair in functie van het behoud van biodiversiteit. Uiteraard is er recreatief medegebruik en zijn er nog allerlei nevenfuncties te definiëren, maar de toetssteen van de acties blijft het vrijwaren van de biodiversiteit.

**Ons engagement:** Groen ondersteunt de initiatieven die vandaag ambiëren om Nationaal Park te worden. Groen wil ernaar streven om in de volgende legislatuur alvast in elke provincie een nationaal park te openen. Met grote, robuuste verbonden natuur geven we iconische soorten terug volop kansen in Vlaanderen en zorgen we tegelijkertijd voor unieke belevingen voor mensen.

- *Nationaal Park Brabantse Wouden:* Al verschillende jaren wordt er met dit idee gewerkt. Plannen werden gemaakt en er werd door de Vlaamse regering ondertussen zelfs al een openbare aanbesteding uitgeschreven 'Ondersteuning bij verkenning tot de oprichting van een projectbureau Brabantse Wouden' die moet leiden tot de oprichting van dit nationaal Park. Het gaat om een heel groot gebied: van de Dijlevallei, het Meerdaalwoud en het Heverleebos over het Zoniënwoud tot en met het Hallerbos. Een gigantische groene long voor Vlaams Brabant. De bossen bevatten heel wat Europese topnatuur en behoren dan ook tot het Natura 2000 netwerk. Het Zoniënwoud heeft recent zelfs de erkenning gekregen als Unesco-werelderfgoed. In totaal gaat het om een gebied van ca 10.000 hectare.
- *Nationaal Park Mechels Rivierengebied:* Voor het stadsbestuur van Mechelen is het versterken van de natuur in en rond de stad en het verbinden van deze gebieden tot één robuust geheel een topprioriteit. Een unieke groene long in het hart van Vlaanderen van uiteindelijk meer dan 2000 hectare aaneengesloten natuur. Met onder andere het Mechels broek, Mispeldonk en de Barebeekvallei wordt er al volop ingezet op het creëren van een robuust natuurgeheel dat als groenblauw lint tot vlak bij en dwars door de stad loopt. Maar de ambities reiken verder: van Boortmeerbeek tot Willebroek. De Dijle en Zenne zijn de natuurlijke verbindingssassen die de grote natuurkernen ten noordwesten en ten zuidoosten van de stad verbinden. Een aantal barrières worden op termijn weggenomen door de aanleg van verbindingen en ecotunnels.
- *Een landschapspark Gruunrant in de Antwerpse rand:* De beweging Gruunrant pleit voor het behoud en het verbinden van de gelukkig nog ruim aanwezige natuurgebieden in de noordoostelijke rand rond Antwerpen. Parels aan de kroon van Gruun- Rant zijn natuurgebieden als de Oude Landen, het Peerdsbos, Vordenstein, Calesbergh, de Fortvlakte, maar ook de Bremweide en Park Groot Schijn in Deurne. Ook de districten Merksem en Ekeren zijn betrokken, naast Brasschaat, Schoten, Schilde, Wijnegem en Wommelgem. Vanuit het Regionaal Landschap de Voorkempen werd al een studie uitgewerkt voor een 'groene recreatieve corridor' in het gebied.
- *Het "landschapspark" Drongengoed in het Meetjesland* strekt zich uit over zeven gemeenten en is, met ongeveer 750 hectare, het grootste aaneengesloten bosgebied van Oost-Vlaanderen. In de kern ligt het Drongengoedbos met aansluitend het Maldegemveld, het Keigatbos, Burkel en het Koningsbos te Oedelem (Beernem). Je treft er grote bos- en natuurcomplexen aan, dreven, kleinschalig agrarisch landschap, dorpen en open landbouwgebied.

- *Het provinciaal domein Bulskampveld* beslaat een oppervlakte van maar liefst 90 km<sup>2</sup>. Het domein strekt zich uit over de gemeentes Beernem, Oostkamp, Ruiselede, Wingene en Aalter. Het Bulskampveld was ooit het grootste middeleeuws heidegebied van Vlaanderen en bevindt zich zowel in de provincie West- als Oost-Vlaanderen. De provincie West-Vlaanderen is al enige tijd vragende partij om van het Bulskampveld het tweede nationaal park in Vlaanderen te maken. Zowel het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij als Natuurpunt steunen dit plan. In West-Vlaanderen zouden op termijn ook de Zwinregio én de Handzamevallei in aanmerking komen voor het statuut van nationaal park.

### 3. Groene lopers tussen natuurgebieden

Grote ononderbroken natuurgebieden zijn in Vlaanderen beperkt realiseerbaar. Veel vaker zullen we met kleinere kernen moeten werken die we dan verbinden met mekaar. Maar ook dat is uiterst belangrijk. Een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van de natuur is de enorme versnippering, gecombineerd met een slechte milieukwaliteit. Terwijl grote aaneengesloten natuurgebieden een zeldzaamheid zijn in Vlaanderen, deint de stad uit, neemt ons wegennetwerk allemaal samen meer plaats in dan alle Vlaamse bossen samen. De ongemakkelijke conclusie is dat er buiten de natuurgebieden amper plaats voor dieren en planten is.

Na 10 jaar Dieren onder de wielen-project van Natuurpunt, kennen we de zwarte ecologische punten in het wegennetwerk. Die moeten we wegwerken. Dat zal niet eenvoudig zijn. Verschillende ministers, agentschappen en administraties zullen zich achter het zelfde doel moeten scharen: Vlaanderen ontsnipperen door met visie, concrete planning en budgettering op de juiste plaatsen, de juiste maatregelen te nemen. Daarvoor moet natuurinclusief ontwerpen van infrastructuur de norm worden.

**Ons engagement:** we maken werk van een groot ontsnipperingsplan naar het voorbeeld van Nederland.

- We realiseren elk jaar 3 **ecoducten**, zo kunnen we bijvoorbeeld het zwart punt op de A12 in Meise aanpakken (in amper drie jaar tijd stierven op deze plek 30 reeën).
- We investeren in brede **corridors en bufferzones**. Zo zorgen we dat planten en dieren zich makkelijk kunnen verplaatsen en zorgen we tegelijkertijd voor zachte recreatie en veilige mobiliteit voor mensen.
- We ijveren voor een **verbindingsstrook voor het edelhert**: een veilige route om Vlaanderen te doorkruisen, een verbindingsstrook die lang genoeg en voldoende breed is, met ook voldoende beschuttingsplekken biedt waar dieren veilig kunnen rusten. Het Edelhert zal zich hier niet kunnen vestigen, maar kan zo migreren van Wallonië naar bv Nederlands Brabant.

### 4. 3.000 ha bos en natuur per jaar erbij

De uitdagingen voor natuur en aanpassing aan de klimaatsverandering zijn groot, daarom investeren we fors in natuur en bosuitbreiding. We versterken het netwerk van natuur- en bosgebieden, en breiden de oppervlakte natuur en bos fors uit. We investeren niet alleen in Europese topnatuur, maar ook in kleinere, lokaal belangrijke natuur- en bosgebieden.

**Ons engagement:** elk jaar komt er 3.000 ha natuur- en bos bij. Zo realiseren we tegen 2030 36.000 ha nieuwe natuur- en bosgebieden.

- We voorzien een **verdubbeling** van het **verwervingsbudget**.
- Kwalitatief beheer van '**grootschalig**' groen: om een terrein goed te beheren is een plan nodig, waarin duidelijk wordt gemaakt welke de doelstellingen zijn en hoe die zullen bereikt worden. Op dit moment heeft 82.000 ha natuur- en bosgebied een goedgekeurd effectief natuurbeheerplan. Dat is minder dan 40% van totale oppervlakte natuur en bos in Vlaanderen. Tegen 2025 zorgen we ervoor dat dat 100% wordt.
- We planten **elk jaar 2,5 miljoen bomen**. Tegen 2030 creëren we zo 10.000 ha nieuw bos.

##### 5. Iedereen een bos of park op wandelafstand

Net in het sterk verstedelijkte en natuurarme Vlaanderen is de behoefte aan toegankelijke en goed bereikbare natuur en bossen groot. Hoe hoger de graad van verstedelijking, hoe meer nood er is aan stedelijk groen. Bovendien zien we dat steeds meer gezinnen in appartementen wonen en dat het aantal vrijstaande eengezinswoningen daalt. Er is dus een groeiende stedelijke bevolking die niet over een eigen tuin beschikt en aangewezen is op collectief groen. De steden en dorpen van de toekomst zullen groen zijn. Dooraderd met blauwe en groene linten, met groene straten en lanen, met groene gevels en groene daken. De natuur neemt terug een belangrijke plaats in in de openbare ruimte.

Uit een studie uit 2014 van Natuurpunt bleek ook dat de helft van de Vlamingen geen toegang had tot een natuurgebied op wandelafstand van zijn of haar woning. Om effectief gebruikt te worden moeten groene ruimte op 1 tot 3 km van de woning liggen. Bovendien houdt een dosis natuur gezond en is het het beste medicijn tegen welvaartsziekten. Natuur werkt kalmerend, doet bewegen en voorkomt zo overgewicht en klachten van depressie. Als je weet dat in Vlaanderen 25% van de inwoners met overgewicht en 30% van de werknemers met stressklachten kampt, dan weet je dat er hier grote uitdagingen liggen. Maar natuur en bos brengen ook verkoeling tijdens hete dagen, houden water vast, vangen fijn stof op en vormen een natuurlijke geluidsdemper. Investeren in natuur is dus investeren in gezonde inwoners en aangename buurten.

**Ons engagement:** iedereen heeft toegang tot natuur en groen in de buurt van zijn woonomgeving: in 2030 heeft iedereen op wandelafstand van zijn woning toegang tot een natuur-, bos- of parkgebied.

- Hoe dichterbij de natuur natuur en groen, hoe kleiner de drempel om een bezoek te brengen. **We verankeren groennormen decretaal**. Op die manier leggen we afstands- en oppervlakenormen vast voor nabije natuur (van buurtgroen tot stadsbossen). We realiseren deze norm stapsgewijs waarbij we voorrang geven aan regio's waar op dit moment weinig natuur en bos is. In 2050 is de norm realiteit in heel Vlaanderen.
- Voor **scholen, crèches en zorginstellingen** voorzien we specifieke groennormen. De Vlaamse overheid zet actief in op meer groen rond zorginstellingen. Bij de nieuwbouw of verbouwing van zorginstellingen worden groen en natuurlijke elementen rond de zorginstelling als vergunningscriteria opgenomen. De aanleg van natuurelementen en groen rond de instelling komen in aanmerking voor financiering als aan een aantal kwaliteitscriteria is voldaan, zowel bij nieuwbouw als bij verbouwing. De zorgproeftuinen van de Vlaamse Overheid breiden we tegen 2025 uit met tien proeftuinen rond zorg en groen.
- voor **woningen** ondersteunen we de steden en gemeenten in hun streven om straten en lanen, buurten te vergroenen.
- **kinderen en jongeren** hebben in Vlaanderen te weinig ruimte om zich uit te leven. We halen natuur naar spelende kinderen: in de buurt van scholen, jeugdlokalen, kampplaatsen en

vakantiespeelplekken en zorg dat die natuur en bossen goed en veilig bereikbaar zijn met fiets en openbaar vervoer.

- **Tegen 2030 heeft elk stedelijk gebied een stadsbos.** Hoe hoger de graad van verstedelijking, hoe meer nood er is aan stedelijk groen. Stadsbossen zijn de meest populaire bestemmingen voor buitenrecreatie en dragen bij tot een gezonde leefomgeving. Er moet nog zo'n 4.000 ha gerealiseerd worden van de ingeplande stadsbossen. Om die doelstelling te bereiken tegen 2030 wordt er jaarlijks 300 ha nieuw stadsbos aangelegd. Zo bevorderen we de leefkwaliteit van de stedelingen en bieden we hen ruimte om te ontspannen.
- Door te investeren in grote oppervlaktes natuur en water in steden en dorpen kunnen we de temperatuur gevoelig naar beneden brengen. We voorzien een **ecologische objectief** van 10% groenblauwe infrastructuur in stadsontwikkelingsprojecten. Gezinnen en bedrijven die regenwater infiltreren krijgen een infiltratiebonus op de drinkwaterfactuur.

## 6. Overstromingsgebieden en riviervalleien beschermen ons tegen wateroverlast

Intense zomer-onweders, nattere winters, lange droogteperiodes in de zomer, frequentere hittegolven. De effecten van de klimaatverandering zijn nu al duidelijk in Vlaanderen: overstromingen, extreme hitte en droogtestress. De Vlaamse bouwwoede en uitdijende verstedelijking zorgt ervoor dat bij hevig regenweer, de bodem het water niet kan vasthouden en de riolen het water niet kunnen slikken. Het stroomt in een ijtempo af naar lager gelegen gebieden, waardoor het risico op overstromingen toeneemt. De keerzijde van het overstromingsgevaar - structureel watertekort – kent vreemd genoeg dezelfde oorzaken. Door de snelle afvoer van het water en ons grote waterverbruik geraken onze reserves na periodes van droogte niet meer aangevuld. En we hebben al geen overschot: België behoort tot de 30 meest waterschaarse landen van de wereld, ondanks ons natte klimaat. Al decennia kampen we in Vlaanderen met een enorm watertekort. In de groentengroenstreek in West-Vlaanderen, is de grondwaterstand de voorbije 50 jaar met liefst 100 (!!!) meter gedaald. De bodem is er kurkdroog.

Al dat beton zorgt er tegelijkertijd voor dat bij langdurige periodes van extreme hitte de omgeving niet kan afkoelen. Vooral in steden is dit het geval: het is er in de zomer gemiddeld 3 graden warmer dan op het platteland en het temperatuurverschil kan oplopen tot 10 graden. Vorige zomer piekte de temperatuur begin augustus op 38 graden.

Groenblauwe infrastructuur kan de schade door wateroverlast beperken, het risico op verdroging verkleinen, onze ecosystemen veerkrachtiger maken en zelfs de concentratie aan broeikasgassen in de atmosfeer verminderen. Door overstromingsgebieden aan te leggen en riviervalleien te herstellen, beschermen we steden en gemeenten voor wateroverlast en creëren we tegelijkertijd nieuwe moerasnatuur.

**Ons engagement:** door overstromingsgebieden aan te leggen en riviervalleien te herstellen, beschermen we steden en gemeenten voor wateroverlast en creëren we tegelijkertijd nieuwe moerasnatuur.

- We trekken het investeringsbudget terug op voor de realisatie van ons **grootste Vlaamse klimaatproject het Sigmaphan** en voorzien hiervoor 20 miljoen euro extra per jaar. Zo geven we de Schelde en haar zijrivieren extra ruimte zodat overstromingen vermeden worden.
- **We herstellen 8.000 ha moerassen, natte bossen en graslanden.** Moerassen, slikken en schorren, (broek)bossen en natte graslanden, zijn echte schokdempers. Ze vangen water op

en houden het water vast. In natte periodes verlaagt dit de pieken op grachten en rivieren en beschermen deze gebieden tegen extreme weersomstandigheden.

- We maken eindelijk werk van de **uitvoering van het rivierherstel Leie**. Rivierherstel Leie is onderdeel van het Seine-Scheldeproject. Waarbij 500 ha natte natuur in de vallei wordt hersteld.
- We stimuleren de **ontwikkeling van natuur in beekvalleien**. Op veel plaatsen zijn de afgelopen decennia natuurresevaten opgericht in en rond beekvalleien. Die evolutie verdient extra stimulansen, zowel vanuit het water- als het natuurbeleid.
- We creëren klimaatbuffers: grootschalige gebieden waar natuurlijke processen ruimte krijgen

## 7. Boeren worden ondersteund als landschapsbouwers

Groen kiest voor een ander landbouwmodel: Vlaanderen moet kiezen voor een veerkrachtig, afwisselend en natuurlijk landschap met een verscheidenheid aan lokale landbouwrasen, een gezonde bodem dat ons blijvend kan voorzien in de natuurvoordelen die we nodig hebben en dat bovendien zorgt voor lekker, gezond en nabij geproduceerd voedsel. Een goed beheerd landschap kan bovendien meerdere ecosysteemdiensten leveren: niet alleen voedselproductie maar ook klimaatregulatie, bestuiving, bescherming tegen overstromingen, luchtzuivering of bijvoorbeeld groene ruimte voor recreatie. Als het van ons afhangt verdienen landbouwers die hiervoor inspanningen leveren een goed inkomen voor deze maatregelen.

Kiezen voor veerkrachtige landschappen is niet kiezen tussen verweven of scheiden, wel een landschap realiseren met groene infrastructuur, nodig om zoveel mogelijk ecosysteemdiensten een plek te geven in de open ruimte. Dit moet gebeuren op een manier zodat ze elkaar versterken en samen zorgen voor meer en beter welzijn en welvaart. Dat vergt een gebiedsgerichte en planmatige aanpak, die niet enkel aan boeren kan worden overgelaten maar waarbij in de eerste plaats de overheid haar rol moet opnemen.

Desalniettemin zijn boeren wel cruciaal om dergelijk veerkrachtig landschap uiteindelijk ten uitvoer te brengen en vorm te geven. Historisch hebben ze daar al ervaring mee. Eeuwenlang waren boeren immers niet alleen boer maar ook landschapsbouwers. Semi-natuurlijke landschappen zijn het resultaat van de wisselwerking tussen eeuwenlange landbouwpraktijken en de omgeving. Door de focus op productmaximalisatie is deze band helaas verloren gegaan. Maar zodra boeren niet alleen gewaardeerd worden omdat ze voedsel produceren, maar ook omdat ze voor ecosysteemdiensten zorgen, kunnen we het tij keren.

In Vlaanderen gebeurt dit ook al: in 2017 sloten zo'n 4.000 boeren beheersovereenkomsten af voor meer dan 25.000 ha.

**Ons engagement:** via een uitgebreide set aan beheersovereenkomsten ondersteunen we landbouwers om natuur- en landschapsbeheer te integreren in hun bedrijfsvoering

- We verhogen het budget voor milieu- en natuurmaatregelen. Zowel in de eerste pijler via ecoschema's (>7% van het areaal en 30% van de middelen) als in de tweede pijler via beheersovereenkomsten en investeringssteun.
- We breiden de mogelijkheden van beheersovereenkomsten uit, bv in de tijd en voor de totale bedrijfsvoering.



- We zetten deze maatregelen gebiedsgericht in. De basis is een gebiedsvisie van de overheid op (de installatie) en het beheer van de lokale groene infrastructuur met het oog op het realiseren van een optimale set van ecosysteemdiensten. Die gebiedsvisie wordt participatief uitgewerkt en vertaald op bedrijfsniveau.